

trend bureau drenthe

Toekomst van Mantelzorg in Drenthe

2025

Inhoud

Inleiding blz. 5

Project ‘Toekomst van Mantelzorg in Drenthe’ blz. 6

Kernboodschappen voor een toekomstbestendige mantelzorg blz. 9

Thema 1: Mantelzorgondersteuning blz. 11

Thema 2: Positie en participatie van mantelzorgers blz. 14

Slotwoord blz. 16

Toekomst van mantelzorg in Assen blz. 18

Toekomst van mantelzorg in Hoogeveen blz. 24

Toekomst van mantelzorg in Meppel blz. 30

Toekomst van mantelzorg in Midden-Drenthe blz. 36

Inleiding

In Drenthe bouwen we aan een veerkrachtige samenleving. Zorgzame gemeenschappen vormen daarvoor een belangrijk uitgangspunt. Het fundament hiervoor is de sociale basis (1). Dit is het geheel van informele sociale verbindingen binnen gezinnen, buurten, verenigingen en netwerken. De samenwerking tussen inwoners, welzijnsorganisaties, zorg-instellingen en gemeenten vormt de basis voor een gezonde, veerkrachtige en zorgzame samenleving. Daarbij wordt vanuit het perspectief van een betekenisvol leven ook gezocht naar oplossingen in het 'gewone leven' bij ondersteuningsvragen. Dit betekent dat informele zorg, en mantelzorg in het bijzonder, een steeds grotere rol krijgt. De taak van mantelzorgers zal naar verwachting groter en intensiever worden, waardoor het risico op overbelasting van mantelzorgers ook stijgt (2, 3). Het zal de samenleving ook geld kosten als we mantelzorgers niet voldoende ondersteunen (4, 5, 6). Deze ontwikkelingen vragen, als samenleving, om structurele oplossingen om mantelzorgers voldoende te ondersteunen en overbelasting te voorkomen.

Gemeenten en lokale netwerken staan voor de uitdaging om hun ondersteuning aan mantel-zorgers te versterken en beter af te stemmen op de leefwereld van mantelzorgers en hun naasten. Deze opgave is ook vastgelegd in het GALA-akkoord (Gezond en Actief Leven Akkoord) en de landelijke uitvoeringsagenda Mantelzorg 2023-2026 (7, 8). Om het beleid en de praktijk in Drenthe verder te brengen, is het essentieel dat de stem van mantelzorgers zelf leidend is in het ontwikkelen van toekomst-bestendige ondersteuning. Goed luisteren naar hun ervaringen, vragen en ideeën is een voorwaarde om hun waardevolle bijdrage aan de zorg ook op lange termijn houdbaar te maken.

Project íToekomst van mantelzorg in Drentheì

Het project Toekomst van mantelzorg in Drenthe is in 2024 uitgevoerd door de werkgroep Informele Zorg van de Gezonde Marke. Met dit traject is beoogd om de gemeenten en netwerkpartners in Drenthe meer inzicht te geven in praktische, toekomstgerichte ondersteuningsmogelijkheden die voortkomen uit de leefwereld van mantelzorgers zelf. Door nadrukkelijk in gesprek te gaan met mantelzorgers en professionals is toegewerkt naar een gedeelde visie op een toekomstbestendige mantelzorg(ondersteuning).

Dit project draagt bij aan de bredere beweging binnen het IZA (Integraal Zorgakkoord), het GALA en de landelijke mantelzorgagenda om het perspectief van mantelzorgers structureel te verankeren in beleid en uitvoering. Uniek aan dit traject is dat mantelzorgers niet alleen bevraagd zijn, maar ook actief hebben meegewerkt aan het formuleren van oplossingsrichtingen. Dit zijn oplossingsrichtingen die volgens mantelzorgers zelf echt zullen helpen om het geven van mantelzorg toekomstbestendig te houden. Wat dit project toevoegt aan de bestaande kennis is, dat er op basis van de participatie en ervaringsdeskundigheid van mantelzorgers zelf aanbevelingen worden gedaan m.b.t. toekomstbestendige mantelzorg in (specifieke regio's in) Drenthe. Gemeenten zijn hiermee beter in staat om vanuit oplossingsrichtingen die zijn aangereikt vanuit de praktijk een beweging in gang te zetten, zodat mantelzorgers langdurig voor hun naaste kunnen blijven zorgen.

Werkwijze

Het project is in 2024 uitgevoerd in de Drentse gemeenten Assen, Hoogeveen, Meppel en Midden-Drenthe. Uiteraard is er al kennis opgebouwd over mantelzorgondersteuning (in de regio). Met dit project bouwen we voort op de kennis die in de afgelopen jaren is opgebouwd. We benutten hiervoor ook recent onderzoek vanuit de gemeenten Assen en Meppel die in 2023 zijn uitgevoerd over de behoeften van mantelzorgers en oplossingsrichtingen voor ondersteuning. In drie van de gemeenten (Hoogeveen, Meppel en Midden-Drenthe) zijn (meerdere) verdiepende groepsgesprekken in 2024 georganiseerd met mantelzorgers. De gemeente Assen had al eerder relevante input opgehaald via het behoefteonderzoek in 2023, waardoor aanvullende bijeenkomsten met mantelzorgers in deze gemeente niet nodig waren.

In totaal is het perspectief van ruim 60 mantelzorgers meegenomen in het traject 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe'. Ook zijn er per gemeente verdiepende groepsgesprekken georganiseerd met ruim 30 professionals uit de wijknetwerken, adviesraden (adviesraad Wmo, Adviesraad Sociaal Domein of Participatieraad) en de beleidsambtenaren over hun perspectieven op een toekomstbestendige mantelzorg.

De opgehaalde kennis en nieuwe inzichten uit de lokale bijeenkomsten zijn gebundeld in dit rapport. Ze vormen de basis voor een breed handelingsperspectief waarmee gemeenten en de lokale netwerken hun ondersteuningsaanbod kunnen verbeteren en beter kunnen laten aansluiten op de behoeften van mantelzorgers.

Samenwerkingspartners

Het project 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe' komt voort uit een hechte samenwerking tussen het Drents Platform Mantelzorg, die zich in zet voor bewustwording, emancipatie en belangenbehartiging van mantelzorgers, en de werkgroep Informele Zorg van de Gezonde Marke. De provincie Drenthe heeft geïnvesteerd in dit project en de opdracht hiervoor gegeven aan Trendbureau Drenthe om het uit te voeren. De deelnemers van het project zijn:

- Drents Platform Mantelzorg
- Denktank60+
- Zorgbelang Drenthe
- NNCZ
- Icare
- Sedna (welzijn)
- GGD Drenthe
- Gemeenten (Assen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe)
- Dokter Drenthe
- Acanthiszorg
- Proscoop
- CMO STAMM/Trendbureau Drenthe
- Coalitiecoordinator Vitaal ouder worden

Gezonde marke
Samenwerken aan een vitaal Drenthe

Leeswijzer

In het eerste deel van de rapportage (p. 9-17) staan de gedeelde kernboodschappen centraal die aangereikt zijn uit de gesprekken voor een toekomstbestendige mantelzorg. Twee hoofdthema's staan verder centraal in de rapportage; thema 1 'mantelzorgondersteuning' en thema 2 'positie en participatie van mantelzorgers'. Per thema worden de kernpunten en bijbehorende handvatten toegelicht die aangedragen zijn door mantelzorgers zelf, en door de professionals die met mantelzorgers werken. We sluiten de rapportage af met een slotwoord. Onder het kopje 'meer informatie' is er via een link nog aanvullende informatie beschikbaar over de specifieke resultaten per gemeente.

trend bureau drenthe

Kernboodschappen voor een toekomstbestendig mantelzorg*

Op basis van aangedragen behoeften en oplossingsrichtingen uit de gesprekken met mantelzorgers, professionals, adviesraden en gemeenten komen de volgende kernboodschappen naar voren:

- Mantelzorgers willen gezien en gehoord worden;
- Mantelzorgers willen gemakkelijke en laagdrempelige toegang tot informatie en advies;
- Mantelzorgers willen een vast contactpersoon voor vragen – coach/begeleiding (voorbeeld is casemanager dementie);
- Mantelzorgers willen passende ondersteuning bij hun leefsituatie en behoeften;
- Mantelzorgers willen een gelijkwaardige samenwerking met professionals.

Gezamenlijke missie op een toekomstbestendige mantelzorg

In dit traject is opgehaald wat er nodig is voor een toekomstbestendige mantelzorg vanuit de behoeften en oplossingsrichtingen van mantelzorgers zelf en uitvoerende professionals. Op basis hiervan is een gezamenlijke missie opgesteld van een toekomstbestendige mantelzorg in Drenthe:

- Mantelzorgers zijn gelijkwaardige partners in de zorg en ondersteuning voor hun naasten.
- Vanaf de start van een ondersteuningstraject worden mantelzorger en zorgvrager door een vast (onafhankelijk) aanspreekpunt begeleid als ze daar behoefte aan hebben.
- De ondersteuning sluit aan bij de wensen en behoeften van zowel de mantelzorgers en de zorgvragers.

Aandachtspunten

Mantelzorgers en uitvoerende professionals geven de volgende aandachtspunten mee voor een toekomstbestendige mantelzorg(ondersteuning):

- Mantelzorg geven kent verschillende gradaties. Ondersteuning bieden aan naasten gaat voor veel mensen langere tijd goed. En zij willen dit ook met liefde voor hun naasten (blijven) doen. Het is van belang dat hier ook aandacht voor is. De problemen stapelen zich op wanneer er steeds meer zorgtaken bij komen (die tevens gecombineerd moeten worden met andere verantwoordelijkheden zoals werk of studie).
- Mantelzorgers willen beter ondersteund worden zodat zij ook gewoon als partner, kind, ouder en/of werknemer zo goed mogelijk kunnen blijven functioneren. Mantelzorg geven verandert op zichzelf al de dynamiek van de relatie met de naaste.

*Deze kernpunten komen overeen met meerdere landelijke, regionale en lokale onderzoeken naar de behoeften van mantelzorgers. Bijvoorbeeld: 9, 10, 11. En de resultaten bevestigen de benodigde acties die benoemd staan in de opdracht aan gemeenten vanuit GALA en het uitvoeringsprogramma ‘Mantelzorgagenda 2023-2026’.

- Regelgeving en richtlijnen behoren beter aan te sluiten op de leefsituatie van de mantelzorgers en zorgvragers.
    - Het aanvragen van ondersteuning gaat vaak gepaard met bureaucratie. De regeldruk voor mantelzorgers behoort verminderd te worden.
    - Binnen de Wmo, Zvw en Wlz zijn vaak meer opties voor ondersteuning mogelijk dan vooraf gedacht. De regelruimte binnen deze wetten (en andere richtlijnen) kan actiever gepakt worden bij het ondersteunen van mantelzorgers bij hun zorgtaken.
- Mantelzorgers met een verhoogd risico op hoge werkdruk en/of overbelasting moeten beter in beeld zijn bij de zorgpartijen.
    - Huisartsen/praktijkondersteuners, wijkverpleging, thuiszorg, welzijnswerk en de casemanager dementie behoren belangrijke partners te zijn voor mantelzorgers voor het vroegtijdig signalen van risico op overbelasting. Deze partijen behoren voldoende deskundigheid in huis te hebben om te signaleren en op een passende manier door te verwijzen naar ondersteuning.
    - Op dit moment is de ondersteuning aan mantelzorgers voornamelijk nog algemeen ingericht vanuit het aanbod. Mantelzorgers die dreigen om te vallen behoren meer op maat ondersteuning te krijgen dat past bij hun leefsituatie.
- Beroepsopleidingen en professionals hebben expliciete aandacht en specialistische kennis nodig om de gelijkwaardige samenwerking met mantelzorgers vorm te geven; om hun ervaringskennis te benutten en hun behoeften goed in beeld te hebben. Dit moet de norm zijn.
- Mantelzorgers willen meer passend ondersteund worden bij hun zorgtaken; zij weten het beste welke ondersteuning hen het beste helpt in hun leefsituatie.
- Mantelzorgers moeten niet gezien worden als ‘onbenut arbeidspotentieel’ en moeten ook niet op deze wijze worden ingezet. Mantelzorgers moeten de vrijheid hebben om keuzes te maken over hun mantelzorgtaken en de begrenzing daarvan.
- Het toegankelijk maken van een vast contactpersoon/casemanager is door mantelzorgers als een ‘basisbehoefte’ aangedragen. Bijvoorbeeld, casemanagers dementie worden erg gewaardeerd door mantelzorgers en door professionals. Een vast contactpersoon voor mantelzorgers is een belangrijk verbeterpunt voor mantelzorgers (en professionals). Het is daarom van belang om een coördinerende en coachende rol breder in te zetten en te faciliteren voor mantelzorgers.

Oproep van mantelzorgers en professionals:

“We hebben het al veel te lang over dezelfde behoeften en belemmeringen. Ga aan de slag met elkaar! Het is tijd voor doorbraken. Ga meer experimenteren, regel meer passende ondersteuning en leer hier van.”

Thema 1: Mantelzorgondersteuning

In deze paragraaf worden de drie kernpunten vanuit de leefwereld van mantelzorgers belicht en de bijbehorende handvatten die zijn aangereikt door mantelzorgers zelf en uitvoerende professionals, om mantelzorgers beter te kunnen ondersteunen en mantelzorg toekomstbestendig te houden. De aangereikte handvatten bieden beleidsmakers en zorgprofessionals/organisaties aangrijpingspunten om het verschil te maken voor mantelzorgers in hun leefsituatie.

Kernpunt 1: Laagdrempelige toegang tot informatie en advies

Veel mantelzorgers worstelen met de enorme hoeveelheid informatie over beschikbare ondersteuning en weten vaak niet waar zij terecht kunnen voor hulp of advies. Het makkelijker toegankelijker maken van deze informatie is volgens mantelzorgers van belang voor het verlichten van de zorglast.

Handvat 1.1. Toegankelijke informatievoorziening

Zorg ervoor dat informatie over beschikbare ondersteuning eenvoudig toegankelijk is voor mantelzorgers. Concrete praktische informatie over ondersteuning in fysieke vorm, zoals een folder worden vooral gewaardeerd door mantelzorgers. Daarbij is het van belang dat er vooral concrete voorbeelden en praktijk-verhalen/filmpjes worden toegevoegd. Bijvoorbeeld op het gebied van respijtzorg is er weinig informatie beschikbaar waar mantel-zorgers iets aan hebben; vaak alleen een telefoonnummer van de gemeente. Dat voelt niet laagdrempelig voor mantelzorgers en roept drempels op. Het is ook van belang dat er meer uniformiteit in de informatievoorziening komt bij gemeenten over de ondersteuning aan mantelzorgers; de basis hiervoor kan de richtlijn van MantelzorgNL zijn met de acht vraaggebieden waar mantelzorgers behoefte aan hebben; informatie en advies, persoonlijke begeleiding, emotionele steun, praktische steun, educatie, vervangende zorg, financiële ondersteuning en materiele hulp.

Handvat 1.2. Laagdrempelige inloopmogelijkheden

Faciliteer laagdrempelige inloopmogelijkheden bij buurthuizen of andere lokale voorzieningen waar mantelzorgers terecht kunnen voor advies en informatie. Zoek hierbij samenwerking met de lokale mantelzorgsteunpunten. Dit creëert een informele en toegankelijke setting waar mantelzorgers zich gesteund kunnen voelen zonder de drempel van formele instanties.

Handvat 1.3. Versterken van lokale mantelzorgsteunpunten

Zet lokale mantelzorgsteunpunten en contactpunten mantelzorg actiever in voor advies- en informatiefuncties. Zorg voor voldoende zichtbaarheid en promotie van hun rol, zodat mantelzorgers weten waar zij terecht kunnen.

Handvat 1.4. Bewustwordingscampagne

Organiseer een brede campagne om niet alleen geregistreerde mantelzorgers, maar ook ‘onzichtbare’ mantelzorgers te bereiken. Veel mensen herkennen zichzelf niet als mantel-zorger, terwijl zij dit wel degelijk zijn. De campagne kan gericht zijn op de bewust-wording van het belang van mantelzorg, maar ook op het ondersteunen van werkende mantelzorgers en jonge mantelzorgers. En waar inwoners dan terecht kunnen. Het lokaal beter benutten van de bewustwordingscampagnes van MantelzorgNL kan hierin een belangrijke rol spelen.

"We praten te veel over de inwoner, in plaats van direct de inwoner al aan tafel (..) Het is bijvoorbeeld ook belangrijk dat wethouders en beleidsmakers verhalen horen."

- Professional

Kernpunt 2: Vast aanspreekpunt voor mantelzorgers faciliteren

Eén van de grootste uitdagingen voor mantelzorgers is de communicatie met de vele verschillende professionals die zij tegenkomen. Het steeds opnieuw moeten vertellen van hun verhaal belemmert niet alleen het opbouwen van vertrouwen, maar kan ook leiden tot onduidelijkheid en inefficiëntie in de ondersteuning. Het toegankelijk maken van een vast contactpersoon/casemanager is door mantelzorgers als een 'basisbehoefte' aangedragen. Dit zorgt voor een gemakkelijke en laagdrempelige toegang tot relevante informatie en begeleiding, het vermindert de ervaren regeldruk bij mantelzorgers en verhoogt het vertrouwen van mantelzorgers in het systeem doordat ze zich meer gezien en gehoord voelen (ook gedurende een bepaalde periode na overlijden van de zorgvrager). Deze behoefte van mantelzorgers wordt ook landelijk onderschreven (12).

Handvat 2.1. Zet in op een 'casemanager' voor mantelzorgers

Zorg voor een vast aanspreekpunt voor mantelzorgers, in de rol van een casemanager (vanuit onafhankelijke clientondersteuners, mantelzorgmakelaars, mantelzorgconsulenten of casemanagers dementie e.d). Deze persoon fungeert als het centrale punt van contact, regelt afstemming tussen verschillende zorgverleners en zorgt ervoor dat alle betrokkenen goed geïnformeerd zijn. Het is aan te bevelen om deze rol nader uit te werken. Deze rol moet ook daadwerkelijk gefaciliteerd worden in de gemeenten om voldoende tijd en ruimte te hebben om mantelzorgers (die hierom vragen) te kunnen ondersteunen.

Handvat 2.2. Combineer een coachende en coördinerende rol

Mantelzorgers hebben ook veel belang bij iemand die naast hen kan staan als praktische coach. Stel een 'casemanager' in staat om niet alleen als coördinator te fungeren, maar ook als actieve coach die de mantelzorger bijstaat bij het maken van keuzes en het bieden van steun op zowel emotioneel als praktisch vlak. Dit zorgt voor continuïteit en vertrouwen in de ondersteuning.

Handvat 2.3. Communiceer over de mogelijkheden van een vast aanspreekpunt

Zorg lokaal voor voldoende communicatie en aandacht over de beschikbaarheid en het aanbod van een vast contactpersoon of casemanager voor mantelzorgers.

Kernpunt 3: Beter benutten van de regelruimte binnen de Wmo, Zvw en Wlz

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Wet langdurige zorg (Wlz) bieden verschillende mogelijkheden voor ondersteuning aan mantelzorgers, maar de bureaucratische processen en het 'hokjesdenken' worden vaak als drempel ervaren door professionals en mantelzorgers. Het actiever en flexibeler benutten van de bestaande regelruimte binnen deze wetten kan ervoor zorgen dat de ondersteuning beter aansluit bij de daadwerkelijke behoeften van mantelzorgers.

Handvat 3.1. Flexibel toekennen van huishoudelijke hulp

Investeer als gemeente in het flexibeler toekennen van huishoudelijke hulp, specifiek gericht op de behoeften van de mantelzorger zelf. Dit biedt namelijk voor veel mantelzorgers ook respijt. En investeren in voorzieningen met relatief lage kosten waarmee mantelzorgers ontlast kunnen worden, voorkomt duurdere zorgkosten in de toekomst (12).

Handvat 3.2. Verruim mogelijkheden van thuisondersteuning:

Mantelzorgers hebben vooral behoefte aan ondersteuning in de thuissituatie. Zorg daarom voor meer flexibele opvangmogelijkheden in de thuissituatie, zoals bijvoorbeeld 'blokzorg' (vervangende zorg van 3-4 uur), nacht- en weekendzorg, of inzet van een zorgmies (zorgverleners die tijdelijk bij de zorgvrager thuis komen). Dit zorgt ervoor dat mantelzorgers niet continu in de zorgstand staan en ruimte krijgen voor ontspanning en zelfzorg. Belangrijk aandachtspunt hierbij is ook om samen met zorgverzekeraar te verkennen of de mogelijkheden voor een zorgmies e.d. ook vanuit de basisverzekering beschikbaar kan komen. Op dit moment is dit alleen via een aanvullende verzekering te regelen.

Handvat 3.3. Zet in op een modulair ondersteuningspakket bij dreigende overbelasting

Ontwikkel een modulair pakket van maatregelen, zoals de Adempauzeregeling of Zorgpauze, die mantelzorgers kunnen inzetten bij dreigende overbelasting. Dit pakket kan

bijvoorbeeld bestaan uit tijdelijke zorg, praktische hulp, respijt en coaching. De voorbeelden geven ook aan dat er meer mogelijk is vanuit de bestaande regelruimte dan soms vooraf wordt gedacht. Dit maakt het mogelijk om op maat te ondersteunen wanneer het zwaar wordt voor de mantelzorger.

Thema 2:
Positie en participatie van mantelzorgers

In deze paragraaf worden de drie kernpunten vanuit de leefwereld van mantelzorgers belicht en de bijbehorende handvatten die aangereikt zijn door mantelzorgers zelf en uitvoerende professionals, met als doel de rol en betrokkenheid van mantelzorgers te versterken. De aangereikte handvatten bieden beleidsmakers en zorgprofessionals/ organisaties aangrijpingspunten om het verschil te maken voor mantelzorgers in hun leefsituatie.

Kernpunt 1:Erken de behoeften van mantelzorgers bij contactmomenten

Een van de eerste stappen in het verbeteren van de positie van mantelzorgers is het erkennen van hun rol. Mantelzorgers en uitvoerende professionals geven aan dat hier meer aandacht voor moet komen. Het is belangrijk dat Wmo-consulenten en professionals in de zorg bij contactmomenten, niet alleen aandacht hebben voor de zorgbehoeften van de zorgvrager, maar ook voor de behoeften van de mantelzorger.

Handvat 1.1. Stel een gezamenlijk ondersteuningsplan op bij het 'keukentafelgesprek'

Een belangrijk moment voor het erkennen van de mantelzorger is het zogenaamde 'keuken-tafelgesprek', een standaard onderdeel van de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Bij dit gesprek wordt doorgaans een onde-rsteuningsplan opgesteld voor de zorgvrager, maar de behoeften van de mantelzorger blijven vaak buiten beschouwing. Mantelzorgers die aanwezig zijn worden vaak alleen gevraagd naar wat zij kunnen doen en niet wat zij zelf nodig hebben om eventuele zorgtaken vol te kunnen houden. Mantelzorgers zouden tijdens dit gesprek expliciet betrokken moeten worden. Het resultaat van het keukentafelgesprek zou een ondersteuningsplan moeten zijn, waarin niet alleen de zorgbehoeften van de zorgvrager worden opgenomen, maar ook de behoeften van de mantelzorger. Dit biedt een waardevolle kans om de mantelzorger te ondersteunen in het volhouden van hun zorgtaak, door bijvoorbeeld praktische hulp of emotionele ondersteuning aan te bieden. Uit het recente onderzoek van MantelzorgNL in de gemeente Meppel is dit ook als een belangrijk advies naar voren gekomen.

Handvat 1.2. Vraag structureel naar het welzijn van de mantelzorger

Professionals hebben een belangrijke rol in het signaleren van de behoeften van mantel-zorgers. Het simpelweg vragen "Hoe gaat het met u?" kan voor de mantelzorger al veel betekenen. Dit is helaas volgens veel mantelzorgers en professionals nog niet vanzelfsprekend. Het zou volgens hen wel de standaardpraktijk moeten zijn, want het geeft mantelzorgers het gevoel gehoord te worden en kan een belangrijke stap zijn in het voorkomen van overbelasting. Voor mantelzorgers is het daarbij van belang dat zorgprofessionals niet oordelen of de verantwoordelijkheid voor de zorg overnemen, maar het gesprek aangaan om samen naar oplossingen te zoeken. Professionals geven daarover aan dat ze tijd en ruimte nodig hebben voor het contact met mantelzorgers. En soms ook extra deskundigheid nodig hebben voor het passende gesprek om mantelzorgers beter te bereiken.

Kernpunt 2: Meer gelijkwaardige samenwerking nodig met mantelzorgers

Mantelzorgers geven aan dat erkenning van hun rol en behoeften voor hen van groot belang is. Het gaat hierbij om het gevoel van erkenning, het gezien en gehoord worden door zorgprofessionals en het ervaren van een gelijkwaardige samenwerking.

Handvat 2.1. Faciliteer een gelijkwaardige samenwerking (met professionals)

Vanuit het perspectief van mantelzorgers is het belangrijk dat ze als volwaardige partner worden gezien in de zorgverlening voor hun naasten. Mantelzorgers zouden het fijn vinden als ze worden erkend als onderdeel van het '(zorg)team' voor hun naaste. Dit betekent dat zij actief betrokken willen worden bij belang-rijke beslissingen over de zorg voor hun naaste. En dat de waarde van hun inzet wordt erkend. Dit vraagt om een cultuur waarin mantelzorgers gelijkwaardig kunnen meedenken en meepraten. Zorgorganisaties en gemeenten zouden hier actief aandacht aan moeten geven, zodat hun medewerkers zich daar meer bewust van zijn en hiernaar kunnen handelen.

Kernpunt 3: Lokaal beter samenwerken rondom de 'inbreng van mantelzorgers'

Hoewel mantelzorgers vaak aangeven dat ze het belangrijk vinden om gehoord en gezien te worden, blijkt het op het niveau van beleid en uitvoering een stuk lastiger om structurele participatie te realiseren. Op het niveau van beleid en uitvoering voelen mantelzorgers zelf minder ruimte om op deze manier te participeren; mantelzorgers hebben het al zo druk en het geven van mantelzorg is al fysiek en emotioneel zwaar. Mantelzorgers voelen geen ruimte om dan nog mee te denken over beleid. Een van de manieren waarop de participatie van mantelzorgers kan worden bevorderd, is door een betere samenwerking met lokale steunpunten mantelzorg en/of contactpunten mantelzorg.

Handvat 3.1. Zorg voor een actieve betrokkenheid van lokale Steunpunten Mantelzorg

Lokale steunpunten kunnen de stem van mantelzorgers versterken door actief bij te dragen aan beleidsontwikkelingen. Veel mantelzorgers zijn bij deze steunpunten geregistreerd, en zij komen in contact met de xontactpunten voor ondersteuning en informatie. Deze steunpunten kunnen ook fungeren als een brug tussen mantelzorgers en beleidsmakers. Door de ervaringen en behoeften van mantelzorgers te verzamelen en deze terug te koppelen naar beleidsmakers, kunnen lokale steunpunten bijdragen aan een zorgsysteem dat beter aansluit bij de realiteit van mantelzorgers.

Handvat 3.2. Faciliteer samenwerking tussen steunpunten en lokale adviesraden

Het is van groot belang dat de lokale steunpunten mantelzorg samenwerken met de lokale adviesraden voor de Wmo of het sociaal domein. Op dit moment is er in veel gemeenten nog geen structurele samenwerking tussen deze partijen, terwijl het potentieel voor samenwerking enorm is. Wanneer deze twee partijen intensiever samenwerken, kan de stem van mantelzorgers effectiever worden ingebracht in het beleidsproces. Mantelzorgers kunnen via de steunpunten gemak-kelijker hun ervaringen delen, en de adviesraden kunnen deze vertalen naar concrete beleids-adviezen. Deze samenwerking kan de brug slaan tussen de dagelijkse ervaringen van mantelzorgers en de beleidsontwikkelingen die hen direct raken.

Slotwoord

Tijdens het project ‘Toekomst van mantelzorg in Drenthe’ hebben mantelzorgers zelf praktische handvatten aangedragen voor het verbeteren van de ondersteuning voor een toekomstbestendig mantelzorg in Drenthe. Deze aangereikte handvatten bieden gemeenten en zorgorganisaties de middelen die daadwerkelijk een verschil kunnen maken in het leven van veel mantelzorgers.

Het is belangrijk dat professionals, beleidsmakers en zorgorganisaties samenwerken om een omgeving te creëren waarin mantelzorgers niet alleen zorg verlenen, maar ook zelf voldoende ondersteund, gehoord en gewaardeerd worden. Door concrete maatregelen te treffen, zoals het beschikbaar maken van een vast aanspreekpunt/casemanager en het flexibel inzetten van huishoudelijke hulp als respijtzorg kunnen gemeenten een substantiële bijdrage leveren aan het verbeteren van de situatie van mantelzorgers. En door structureel aandacht te geven aan de behoeften van mantelzorgers tijdens het ‘keukentafelgesprek’, het bevorderen van een gelijkwaardige samenwerking, en het versterken van de samenwerking tussen lokale steunpunten en adviesraden, kan er ook daadwerkelijk vooruitgang geboekt worden voor het verbeteren van de positie van mantelzorgers in het zorgsysteem.

Het is door deze gezamenlijke inspanningen, zoals aangereikt door mantelzorgers zelf, dat we daadwerkelijk een positieve verandering kunnen bewerkstelligen voor mantelzorgers. We werken met elkaar toe naar een mantelzorgvriendelijk Drenthe!

Meer informatie

In deze rapportage zijn gemeenschappelijke kernboodschappen en praktische handvatten belicht over het toekomstbestendig houden van mantelzorg in Drenthe, vanuit het perspectief van mantelzorgers zelf, uitvoerende professionals, adviesraden en beleidsambtenaren. Deze bevindingen zijn gebaseerd op de gesprekken met de direct betrokkenen. Per deelnemende gemeente is er ook een hoofdstuk beschikbaar met de specifiek kernpunten en handvatten voor hun lokale situatie. Klik op de betreffende link om hier naartoe te gaan.

Toekomst van mantelzorg in Assen

Toekomst van mantelzorg in Hoogeveen

Toekomst van mantelzorg in Meppel

Toekomst van mantelzorg in Midden-Drenthe

Toekomst van mantelzorg in Assen

Om de zorg toekomstbestendig te houden is goed luisteren naar de behoeften en vragen van mantelzorgers en hun naasten belangrijker dan ooit. Met het project 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe' is in de gemeente Assen ook ingezet om tot praktische ondersteuningsoplossingen te komen die vanuit de leefwereld van mantelzorgers worden aangereikt. Dit zijn oplossingsrichtingen die in de beleving van de betrokkenen zullen helpen om het geven van mantelzorg toekomstbestendig te houden.

Om deze behoeften en praktische handvatten voor toekomstbestendig mantelzorg inzichtelijk te maken zijn in de gemeente verdiepende groepsgesprekken uitgevoerd met professionals uit het wijknetwerk, participatieraad en de gemeente (beleidsambtenaar). Er is met vijf professionals gesproken, waarvan sommige ook meerdere rollen hadden; onafhankelijke client-ondersteuners, mantelzorgmakelaar, mantelzorgexpert vanuit provincie, welzijns-werker, mantelzorgconsulent.

Trendbureau Drenthe heeft in 2023 onderzoek voor de gemeente Assen gedaan onder mantelzorgers (20) en professionals (de 10 professionals kwamen uit de verschillende domeinen van zorg en ondersteuning, MEE, Interzorg/wijkverpleging, Icare/casemanager dementie, Vaart Welzijn, de gemeente, mantelzorgcoach, Zorgmies, mantelzorg-makelaar, coach voor werkende mantelzorgers en een netwerkcoach). Uit de gesprekken met 20 mantelzorgers is voldoende input gekomen voor het traject 'Toekomst van mantelzorg' dus voor de gemeente Assen zijn geen extra bijeenkomsten met mantelzorgers georganiseerd. De beschikbare kennis uit 2023, vanuit zowel mantelzorgers als professionals, is meegenomen in dit project.

De resultaten staan hierna beschreven. Hierbij is onderscheid gemaakt in twee thema's; thema 1 'mantelzorgondersteuning en thema 2 'positie en participatie van mantel-zorgers'. Per thema worden de kernpunten en bijbehorende handvatten toegelicht die aangedragen zijn door mantelzorgers zelf, en door de professionals die met mantelzorgers werken.

Thema 1: Mantelzorgondersteuning

Kernpunt 1: Gebrek aan overzicht en onbekendheid met respijtmogelijkheden

Zowel mantelzorgers als professionals geven aan dat er onvoldoende overzicht is van het beschikbare ondersteuningsaanbod. Veel mantelzorgers zijn tevens niet op de hoogte van de respijtmogelijkheden die de gemeente Assen biedt.

Handvat 1.1: Creëer een 'sociale kaart' voor mantelzorgondersteuning
Verzamel alle beschikbare ondersteuning in Assen in één overzicht, zowel van gecontracteerde als niet-gecontracteerde aanbieders. Zorg ervoor dat deze informatie makkelijk toegankelijk is voor mantelzorgers via de website van de gemeente en andere relevante platforms. Deze informatie moet ook makkelijk toegankelijke zijn voor professionals.

Handvat 1.2: Bied fysiek en digitaal toegankelijke informatie aan
Maak een eenvoudig te begrijpen informatieboekje in duidelijke taal, bijvoorbeeld beschikbaar bij huisartsen, bibliotheken en zorginstellingen. Dit boekje moet de belangrijkste regelingen en contactpersonen bevatten. Breng dit ook onder de aandacht bij netwerkpartners.

Kernpunt 2: Vast aanspreekpunt

Mantelzorgers geven de voorkeur aan een vast aanspreekpunt, maar professionals wijzen erop dat dit niet altijd mogelijk is door de variatie in zorgbehoeften en beperkte capaciteit. Er wordt door mantelzorgers gepleit voor meer persoonlijke, op maat gemaakt informatievoorziening.

Handvat 2.1: Spreekuur voor vragen
Voor veel mantelzorgers is het voldoende om informatie via een website, app en de sociale kaart te verkrijgen. Wanneer mantelzorgers specifieke vragen hebben, kan een telefonisch spreekuur of inloopspreekuur met een specialist de juiste oplossing bieden. Dit zorgt ervoor dat er een laagdrempelige toegang is tot meer maatwerkondersteuning. De gemeente kan ook verkennen of een inloopspreekuur met een specialist mantelzorgondersteuning op meerdere locaties binnen de gemeentegrenzen van meerwaarde zou zijn. Bijvoorbeeld in een buurthuis op aangegeven tijden (ook in de avond). Dit zou dan ook onderdeel moeten zijn van de communicatiestrategie naar mantel-zorgers toe.

Handvat 2.2: Zet een vast contactpersoon in
Wanneer meer persoonlijke hulp nodig is, kan een intakegesprek met een gespecialiseerde Wmo-consulent of mantelzorgadviseur/-makelaar helpen. Deze persoon kan vervolgens als vast aanspreekpunt fungeren voor verdere ondersteuning (een coachende rol). Dit naar voorbeeld van een casemanager dementie die door veel mantelzorgers wordt gewaardeerd.

trend bureau drenthe

Kernpunt 3: Te veel bureaucratie

De bureaucratische lasten worden door mantelzorgers als een obstakel gezien. Tevens ervaren zowel professionals als mantelzorgers vaak lange wachttijden bij het aanvragen van zorg of respijtzorg, wat de toegankelijkheid van ondersteuning bemoeilijkt.

Handvat 3.1: Verken de mogelijkheden van integrale ondersteuningsregelingen
Overweeg het implementeren van integrale regelingen zoals de 'Adempauzeregeling', die maximaal een jaar extra ondersteuning biedt om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Dit biedt mantelzorgers niet alleen tijdelijke verlichting, maar ook ruimte voor herstel zonder dat de zorgbehoefte aan de naaste wegvalt.

Kernpunt 4: Ondersteuning in de eigen omgeving

Veel mantelzorgers geven aan dat ze vooral behoefte hebben aan ondersteuning in hun eigen omgeving, zoals extra huishoudelijke hulp. Mensen die mantelzorg verlenen aan hun partner, hebben daarnaast vaak de wens om samen met de zorgvrager op vakantie te kunnen gaan.

Handvat 4.1: Vergemakkelijk de toegang tot huishoudelijke hulp
Biedt een eenvoudig aanvraagproces voor huishoudelijke hulp, zodat mantelzorgers snel en gemakkelijk hulp kunnen inschakelen. Maak de indicatie hiervoor inclusief voor mantelzorgers en niet alleen voor zorgvragers.

Handvat 4.2: Stimuleer gesprekken met mantelzorgers over het sociale netwerk
Professionals kunnen mantelzorgers meer aanmoedigen om het bestaande sociale netwerk te betrekken bij de zorg. Dit kan vaak leiden tot extra ondersteuning die mantelzorgers over het hoofd zagen.
De participatieraad merkt op dat niet iedereen de wens heeft om een beroep te doen op het eigen sociale netwerk, omdat dit de relatie met naasten kan belasten. Het is belangrijk om te voorkomen dat mensen gedwongen worden om hun sociale netwerk in te schakelen, vooral als ze daar zelf niet achter staan. De nadruk op sociaal netwerk kan soms te ambitieus zijn, vooral als de beschikbare hulpbronnen in de buurt beperkt zijn.

Kernpunt 5: Behoefte aan maatwerk

Mantelzorgers geven aan dat de zorg vaak niet goed aansluit bij hun behoefte en de behoefte van hun naaste, wat het moeilijk maakt om passende ondersteuning te vinden. Bij respijtzorg, zoals dagopvang, is het essentieel dat de zorgvrager zich op zijn gemak voelt en tijd heeft om aan de situatie te wennen. Professionals erkennen dat maatwerk in de dagopvang en andere vormen van respijt moeilijk te realiseren is vanwege het groepskarakter van veel activiteiten. Professionals zien dat het gebrek aan passend ondersteuningsaanbod ervoor zorgt dat mantelzorgers vaak in een te laat stadium hulp zoeken, waardoor er vaak al sprake is van overbelasting van de mantelzorger.

Handvat 5.1: Benut praktijkkennis van succesvolle maatwerk voorzieningen:
Maak als gemeente gebruik van de (praktijk) kennis van succesvolle voorzieningen. De gemeente kan dan ook veel leren van goede voorbeelden uit andere regio's voor respijt. Op het gebied van een respijt-/dagopvang wordt de locatie van Groenzorg Norg vaak aangeprezen. Dit is voor de gemeente interessant voor inspiratie. De gemeente zou in gesprek kunnen gaan met de Groenzorg Norg (en de gemeente Noordenveld) om te verkennen of een soortgelijk voorziening met divers aanbod mogelijk is in de gemeente Assen vanuit een 'respijthuis'-locatie.

Handvat 5.2: Gewenningsperiode voor respijtzorg:
Faciliteer waar mogelijk een gewennings-periode voor respijtzorg, bijvoorbeeld voor dagopvang. Voor zorgvragers is het van belang dat er voldoende tijd is om aan de situatie te wennen (vrijblijvend).

Kernpunt 6: Meer behoefte aan kennis en samenwerking bij professionals

Professionals wijzen op de noodzaak van meer samenwerking tussen verschillende zorgaanbieders. Tevens geven ze aan dat hun kennis over mantelzorgondersteuning niet altijd toereikend is, terwijl mantelzorgers dit als belangrijk verbeterpunt ervaren.

Handvat 6.1: Verbeter de samenwerking met en tussen zorgprofessionals
Werk als gemeente actief samen met huisartsen, wijkverpleegkundigen en andere eerstelijnsprofessionals zodat zij mantelzorgers kunnen doorverwijzen naar de juiste onder-steuning. Deze professionals zijn belangrijke signaleringspartners voor dreigende over-belasting.

Handvat 6.2: Organiseer periodieke trainingen en informatiebijeenkomsten voor professionals
Dit kan leiden tot een beter overzicht van de beschikbare ondersteuning en een effectievere doorverwijzing van mantelzorgers naar de juiste hulp.

''Ik kreeg de tip om mij minder zelfredzaam op te stellen dan ik ben, omdat ik anders niet de onderseuning zou krijgen die ik eigenlijk wel nodig heb''

- Mantelzorger

Thema 2:
Positie en participatie van mantelzorgers

Kernpunt 1: Erkenning van behoeften

Mantelzorgers geven aan dat hun specifieke wensen en behoeften vaak niet serieus genomen worden door de hulpverleners, wat leidt tot frustratie.

Handvat 1.1 Meer systemisch werken met mantelzorgers

Professionals geven aan dat ze de mantelzorgers nog niet altijd voldoende betrekken bij het zorgproces. Wanneer een zorgvrager deel uitmaakt van een gezin of huishouden, zou er meer gekeken moeten worden naar het volledige plaatje, maar dit gebeurt niet altijd. Dit komt vaak doordat professionals zich vooral richten op de zorgvrager, terwijl de situatie van de mantelzorger zelf, evenals diens wensen en behoeften, niet altijd de aandacht krijgt die het verdient. Het zou nuttig zijn als zorgprofessionals meer nadruk leggen op het gezin als geheel en mantelzorgers daarbij actief betrekken in het zorgproces. Dit kan door bijvoorbeeld gezinsgesprekken te voeren waarin zowel de zorgvrager als de mantelzorger aan bod komen. Hiervoor kan een gezamenlijk ondersteuningsplan worden gebruikt naar voorbeeld van een pilot in de gemeente Meppel.

Handvat 1.2: Wmo en onafhankelijk cliëntondersteuner (OCO)

Professionals en de participatieraad benadrukken dat er meer ruimte is binnen de Wmo voor maatwerk, en pleiten voor een betere inzet van de onafhankelijke cliëntondersteuner. Deze persoon kan mantelzorgers helpen om hun behoeften effectief in kaart te brengen en de juiste ondersteuning te vinden.

Kernpunt 2: Betrokkenheid bij beleidszaken

Er is enige twijfel over de mate van betrokkenheid van mantelzorgers bij beleidszaken, aangezien niet alle mantelzorgers interesse hebben in het meedenken over beleidsveranderingen. Professionals geven aan dat dit vaak te maken heeft met de zware zorglasten van mantelzorgers, waardoor zij zich niet in staat voelen om mee te denken over beleid. Wel geven ze aan het belangrijk te vinden om mantelzorgers te betrekken bij het beleid.

Handvat 2.1: Inzet digitale middelen

De Participatieraad stelt voor om digitale middelen meer te benutten om mantelzorgers te betrekken bij beleidsvorming en het verzamelen van ideeën voor verbeteringen. Dit heeft in andere domeinen in Assen al veel positieve reacties opgeleverd en zou ook in de mantelzorg kunnen worden toegepast. Mogelijk in samenwerking met Valtes. De gemeente zou digitale platforms kunnen gebruiken om mantelzorgers te raadplegen over hun ervaringen en wensen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van online enquêtes, platforms voor ideeën of digitale bijeenkomsten. Deze benadering maakt het gemakkelijker voor een groot deel van de mantelzorgers om hun stem te laten horen, zonder dat ze fysiek aanwezig hoeven te zijn.

Handvat 2.2: Rol Participatieraad versterken

De Participatieraad heeft momenteel weinig contact met de gemeente, Vaart Welzijn en een mantelzorgsteunpunt over mantelzorg(beleid), wat in het verleden wel het geval was. Dit heeft geleid tot een situatie waarin de Participatieraad nauwelijks betrokken is bij de beleidsvorming rondom mantelzorg. De raad merkt op dat de gemeente meer in gesprek moet gaan met inwoners en mantelzorgers om te begrijpen wat er nodig is. Ook de informatievoorziening rond mantelzorg wordt als onvoldoende ervaren, vooral nu het specifieke informatiepunt voor mantelzorgers is verdwenen (mantelzorgsteunpunt). Het is van groot belang volgens de raad dat de gemeente Assen het gesprek met mantelzorgers intensifieert. De participatieraad wil ook zelf meer actief met de gemeente en Vaart Welzijn in gesprek. Dit kan door het instellen van een meer structurele overlegstructuur.

Handvat 2.3. Faciliteer een mantelzorgsteunpunt

Het mantelzorgsteunpunt in de gemeente Assen bestaat niet meer. Gezien het belang van een lokale belangenbehartiger voor het versterken van de positie en participatie van mantelzorgers in de gemeente lijkt het belangrijk om dit te faciliteren. Het ontbreken van dit steunpunt wordt door professionals en de participatieraad als een gemis ervaren; ook om de stem van mantelzorgers beter zichtbaar te kunnen maken en een directe verbinding te hebben naar de participatieraad en de gemeente zelf. In samenwerking met Drents Platform Mantelzorg en Zorgbelang Drenthe zou verkent kunnen worden hoe een mantelzorgsteunpunt opnieuw in het leven geroepen kan worden in de gemeente.

Toekomst van mantelzorg in Hoogeveen

Om de zorg toekomstbestendig te houden is goed luisteren naar de behoeften en vragen van mantelzorgers en hun naasten belangrijker dan ooit. Met het project 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe' is in de gemeente Hoogeveen ook ingezet om tot praktische ondersteuningsoplossingen te komen die vanuit de leefwereld van mantelzorgers worden aangereikt. Dit zijn oplossingsrichtingen die in de beleving van de betrokkenen zullen helpen om het geven van mantelzorg toekomstbestendig te houden.

Om deze behoeften en praktische handvatten voor een toekomstbestendige mantelzorg inzichtelijk te maken zijn in de gemeente verdiepende groepsgesprekken uitgevoerd met mantelzorgers (10), professionals uit het wijknetwerk, de adviesraad Sociaal domein en de gemeente (werkgroep Informele Zorg). Er is met zeven professionals gesproken; o.a. coördinator Mantelzorg-Vitaal, beleidsadviseur Wmo, mantelzorgconsulenten, welzijnswerk en wijkondersteuners.

De resultaten staan hierna beschreven. Hierbij is onderscheid gemaakt in twee thema's; thema 1 'mantelzorgondersteuning en thema 2 'positie en participatie van mantelzorgers'. Per thema worden de kernpunten en bijbehorende handvatten toegelicht die aangedragen zijn door mantelzorgers zelf, en door de professionals die met mantelzorgers werken.

Thema 1: Mantelzorgondersteuning

Kernpunt 1: Informatievoorziening en digitale toegankelijkheid

De informatievoorziening voor mantelzorgers in Hoogeveen lijkt redelijk goed georganiseerd. Mantelzorgers kunnen zowel via een fysiek loket als via een website informatie ontvangen over hun rechten, regelingen en activiteiten. Desondanks geven mantelzorgers aan dat ze vaak niet op de hoogte zijn van de beschikbare mogelijkheden. Mantelzorgers zijn daarnaast geen voorstander van (alleen) digitale informatie, omdat ze het lastig vinden om door de overvloed aan online informatie heen te navigeren. De maandelijkse nieuwsbrief van Stichting Welzijn Werk (SWW) wordt door veel mantelzorgers als nuttig ervaren.

Handvat 1.1: Fysieke en digitale informatie combineren

Hoewel veel informatie digitaal beschikbaar is, blijkt dat niet alle mantelzorgers even goed overweg kunnen met digitale middelen. Daarom zou de gemeente kunnen zorgen voor een betere balans tussen een digitale en fysieke informatievoorziening. Het verstrekken van fysieke folders, persoonlijke begeleiding en telefonische hulp kan een waardevolle aanvulling zijn op de online kanalen.

Handvat 1.2: Verstrekken van informatie over beschikbare ondersteuners

Veel mantelzorgers zijn zich niet bewust van de bestaande ondersteuningsmogelijkheden. Dit gaat bijvoorbeeld om de mogelijkheid voor een Onafhankelijke Clientondersteuner (OCO). De meeste mantelzorgers weten niet af van deze optie voor een OCO, terwijl ze aangeven daar wel behoefte aan te hebben. Er zou meer bekendheid moeten worden gegeven aan deze rol, bijvoorbeeld via fysieke folders, persoonlijk advies of informatiebijeenkomsten in een buurthuis. Zie ook handvat 1.1.

Handvat 1.3: Mantelzorgers aanmoedigen om onderling ervaringen te delen

Mantelzorgers geven aan vaak goede ervaringen te hebben met het uitwisselen van informatie en ervaringen met anderen. De gemeente kan dit verder faciliteren door het opzetten van meer lokale netwerkbijeenkomsten. Dit biedt niet alleen praktische tips, maar versterkt ook de sociale binding tussen mantelzorgers, waardoor ze elkaar beter kunnen steunen.

Kernpunt 2: Inzetten op een divers ondersteuningsaanbod

Sommige mantelzorgers, vooral de oudste groepen en werkende mantelzorgers, ervaren het huidige ondersteuningsaanbod als onvoldoende passend. In termen van respijtzorg, zoals logeerzorg, geven professionals aan dat het vaak moeilijk is om geschikte voorzieningen te vinden, doordat zorginstellingen bedden vasthouden voor spoedgevallen.

Handvat 2.1: Herintroductie van respijtweekenden

Mantelzorgers en professionals hadden in het verleden goede ervaringen met respijtweekenden van Mantelzorg-Vitaal. Het aanbieden van weekendactiviteiten voor mantelzorgers, waarbij zorgvragers thuisblijven, biedt niet alleen ontspanning, maar ook de mogelijkheid tot lotgenotencontact. De gemeente zou kunnen onderzoeken hoe dit aanbod weer structureel kan worden ingebouwd.

Handvat 2.2: Faciliteren van initiatieven voor informele steun

Informele zorg, zoals het koppelen van mantelzorgers aan vrijwilligers of maatjes, wordt door zowel professionals als mantelzorgers positief beoordeeld. Dit soort steun biedt mantelzorgers de gelegenheid om af en toe even los te komen van hun zorgtaken. Er wordt ook opgemerkt dat niet iedere mantelzorger toegang heeft tot een netwerk van vrienden of familie om op terug te vallen. Dit maakt mantelzorgers kwetsbaar, vooral in noodsituaties. De gemeente zou in afstemming met welzijn en vrijwilligersorganisaties hiervoor een netwerk van vrijwilligers kunnen helpen faciliteren of maatjesprogramma's verder versterken.

Kernpunt 3: Meer divers aanbod aan activiteiten voor mantelzorgers

Activiteiten worden door mantelzorgers ervaren als een belangrijk moment om even te ontsnappen aan de zorgtaak. In Hoogeveen is er Mantelzorg-Vitaal, een programma dat mantelzorgers de kans biedt deel te nemen aan diverse uitjes en activiteiten. Dit programma biedt verschillende activiteiten, waaronder zwemmen, workshops, bioscoopavonden en sportabonnementen. Het programma wordt over het algemeen goed ontvangen, met veel positieve reacties van mantel-zorgers die het als een waardevolle uitlaatklep ervaren. Een mantelzorger gaf bijvoorbeeld aan dat de activiteiten hem helpen om zijn hoofd even leeg te maken en tot rust te komen. Van de 1100 geregistreerde mantelzorgers maken ongeveer 450 gebruik van dit aanbod. Mantelzorgers geven wel aan dat de beschikbare activiteiten niet altijd passend zijn en sommige mantelzorgers vinden de activiteiten te belastend, vooral wanneer ze al overbelast zijn door hun zorgtaken.

Handvat 3.1: Meer variatie aan activiteiten
Het is belangrijk om meer variatie in de activiteiten aan te bieden volgens de betrokkenen, bijvoorbeeld door meer flexibele tijden, online workshops of gezinsgerichte activiteiten voor werkende mantelzorgers met (jonge) kinderen in te zetten. Hier zou meer gerichte aandacht aan gegeven moeten worden om tot meer passende activiteiten te komen voor verschillende groepen mantel-zorgers die ook in verschillende fasen van zorgbelasting kunnen zitten.

Kernpunt 4: Gemengde ervaringen met de Wmo

De ervaringen mantelzorgers met de Wmo zijn gemengd. Veel mantelzorgers ervaren dat de Wmo-consulenten vastzitten/vastlopen in regels en procedures, en dat ze niet altijd bereid zijn verder te kijken naar wat wel mogelijk is. Dit maakt het soms moeilijk om de gewenste zorg te krijgen. Tevens geven mantelzorgers aan dat de Wmo-aanvragen vaak ingewikkeld zijn. De toegang tot mantelzorgondersteuning via de Wmo kan nog verder verbeterd worden volgens mantelzorgers en professionals.

Handvat 4.1: Vereenvoudigen van Wmo-aanvragen
De gemeente kan werken aan het vereen-voudigen van de aanvragen en het verbeteren van de communicatie tussen Wmo-consulenten en mantelzorgers. Dit kan volgens mantelzorgers en professionals door een vast aanspreekpunt voor een mantelzorger te organiseren vanaf de start van een Wmo-aanvraag, zodat mantelzorgers sneller geholpen zijn bij (verdere) Wmo-kwesties.

Handvat 4.2: Casemanager rol voor mantelzorgers
In de ervaring van mantelzorgers zijn case-managers dementie (en maatschappelijk werkers) een zeer waardevolle steun. Ze kunnen goed meedenken en bieden praktische hulp en advies. Het feit dat zij bekend zijn met het zorgsysteem en met de specifieke situatie van de mantelzorger maakt hen tot belangrijke steunpilaren voor mantelzorgers. Mantelzorgers en professionals erkennen de meerwaarde van een casemanager rol. Er kan in de gemeente worden onderzocht of een soortgelijke rol ingezet kan worden, zodat mantelzorgers altijd een vast aanspreekpunt hebben voor complexe zorgvragen. Te denken valt aan het breed en laagdrempelig toegankelijk maken van onafhankelijke clientondersteuners die gespecialiseerd zijn in mantelzorg en/of mantelzorgmakelaars.

Thema 2: Positie en participatie van mantelzorgers

Kernpunt 1: Meer participatie van mantelzorgers in beleid

De vraag naar meer participatie van mantelzorgers in beleid wordt door veel mantelzorgers gedeeld. Er is een breed gedragen gevoel dat mantelzorgers belangrijke perspectieven hebben die meegenomen moeten worden in beleidsvorming. Een aantal mantelzorgers heeft in het verleden deelgenomen aan overleggen met beleidsmakers, maar de terugkoppeling op deze inspanningen was vaak onduidelijk. Dit leidt tot frustratie, omdat mantelzorgers het gevoel hebben dat hun inbreng niet altijd gewaardeerd wordt of daadwerkelijk effect heeft.
Mantelzorgers zelf geven aan dat ze het belang van participatie in beleid erkennen, maar velen voelen zich niet in staat om actief deel te nemen vanwege tijdgebrek of de drukte van hun mantelzorgtaken.

Handvat 1.1: Een klankbordgroep van mantelzorgers
Voor professionals lijkt het zinvol dat mantel-zorgers hun ervaringen en inzichten wel kunnen delen voor de beleidsvorming. Professionals pleiten voor een 'klankbordgroep' van mantelzorgers, waarbij uiteraard rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van mantelzorgers. Er lijkt brede steun te zijn voor het idee van een 'klankbord' waar mantel-zorgers kunnen meepraten over beleid en verbeteringen kunnen aandragen. De diversiteit van de groep mantelzorgers wordt daarbij als belangrijk gezien, omdat verschillende soorten zorgsituaties voldoende vertegenwoordigd dienen te worden.

Handvat 1.2: Flexibele tijden voor het organiseren van bijeenkomsten
Het organiseren van bijeenkomsten of activiteiten voor mantelzorgers moet flexibel en laagdrempelig zijn. Er zal ruimte moeten zijn voor zowel overdag als 's avonds, zodat mantelzorgers die werken ook kunnen deelnemen. Daarbij dient wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid van vervangende mantelzorg voor hun naasten voor wie ze zorgen (als nodig).

Handvat 1.3: Structurele samenwerking tussen Adviesraad Sociaal Domein en Contactpunt Mantelzorg
De samenwerking tussen de Adviesraad Sociaal Domein en het Contactpunt Mantelzorg kan verder worden versterkt en structureel worden ingebed. Dit biedt de gemeente en andere betrokkenen de mogelijkheid om regelmatig en proactief feedback te krijgen van mantelzorgers en hen beter te ondersteunen.

Kernpunt 2: Versterken van de positie van mantelzorgers in het zorgproces

Mantelzorgers voelen zich over het algemeen wel serieus genomen als aanspreekpunt binnen het zorgproces van hun naaste, hoewel er wisselende ervaringen zijn. In sommige gevallen wordt hun situatie goed erkend, bijvoorbeeld wanneer een zorgbemiddelaar of casemanager bij het intakegesprek aanwezig is. Dit gebeurt niet altijd, en sommige mantelzorgers voelen zich genegeerd of onterecht overbelast. In een aantal gevallen is er ook sprake van onvoldoende oog voor de behoeften van de mantelzorger zelf, wat hen het gevoel geeft dat hun zorgen niet altijd serieus worden genomen. Daarnaast geven mantelzorgers aan dat ze meer steun zouden willen ontvangen in het beheer van formele documenten en machtigingen, zoals voor het aanvragen van medicijnen. In deze gevallen voelen ze zich soms niet in controle over de zorg en ondersteuning voor hun naaste.

Handvat 2.1: Verduidelijken van formele machtigingen en regels

Mantelzorgers ervaren vaak belemmeringen bij het aanvragen van medicijnen of het verkrijgen van bepaalde documentatie. Duidelijke communicatie en ondersteuning in dit proces kan veel stress verlichten. De gemeente zou dit proces kunnen faciliteren door meer helderheid te verschaffen over het aanvragen en beheer van formele machtigingen en andere administratieve zaken, zodat mantelzorgers makkelijker toegang krijgen tot noodzakelijke zorg en middelen. Of mantelzorgers die daar behoefte aan hebben doorverwijzen naar een mantelzorgmakelaar die deze administratie voor mantelzorgers mogelijk kan overnemen.

Handvat 2.2: Betrekken van mantelzorgers bij intakes (voor Intramuraal Wonen)

De betrokkenheid van mantelzorgers bij de intakegesprekken (voor intramuraal wonen) moet beter gewaarborgd worden. Dit kan gefaciliteerd worden door hen formeel uit te nodigen, en bij het intakegesprek ook een zorgbemiddelaar of casemanager aan te laten sluiten als optie, die aandacht geeft en vraagt voor de betrokkenheid van mantelzorgers in het proces. Dit vergroot de kans op een zorgplan dat de wensen van zowel de zorgvrager als de mantelzorger respecteert en uitvoerbaar maakt.

Kernpunt 3: Meer rekening houden met behoeften mantelzorgers

Veel mantelzorgers ervaren dat er steeds meer van hen wordt verwacht, zonder dat er voldoende rekening wordt gehouden met hun eigen situatie. Mantelzorgers gaven aan dat ze het belangrijk vinden dat professionals met henzelf beter in gesprek gaan over hun behoeften en mogelijkheden om de zorg vol te houden. Ook moeten mantelzorgers vaak assertief zijn om hun belangen behartigd te krijgen. "Je moet stevig in je schoenen staan," gaf één mantelzorger aan. Dit benadrukt het gevoel van machteloosheid dat velen ervaren als zij hun mantelzorgtaak proberen te combineren met andere verantwoordelijkheden. Het gevoel soms "aan de goden overgeleverd" te zijn, maakt dat mantelzorgers behoefte hebben aan iemand die hen ondersteunt, naast hen staat en hun belangen kan vertegenwoordigen.

Handvat 3.1: Casemanager rol voor mantelzorgers

Voor het verbeteren van de positie van mantelzorgers lijkt het van belang dat ze terug kunnen vallen op een vast aanspreekpunt die hen ondersteunt in de gesprekken met de Wmo. Dit wordt door mantelzorgers en professionals onderschreven. Faciliteer als gemeente hiervoor het breed en laagdrempelig toegankelijk maken van een casemanager voor mantelzorgers of van onafhankelijke clientondersteuners die gespecialiseerd zijn in mantelzorg en/of mantelzorgmakelaars.

Toekomst van mantelzorg in Meppel

Om de zorg toekomstbestendig te houden is goed luisteren naar de behoeften en vragen van mantelzorgers en hun naasten belangrijker dan ooit. Met het ontwikkel-project 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe' is in de gemeente Meppel ook ingezet om tot praktische ondersteunings-oplossingen te komen die vanuit de leefwereld van mantelzorgers worden aangereikt. Dit zijn oplossingsrichtingen die in de beleving van de betrokkenen zullen helpen om het geven van mantelzorg toekomstbestendig te houden.

Om deze behoeften en praktische handvatten voor een toekomstbestendige mantelzorg inzichtelijk te maken zijn in de gemeente verdiepende groepsgesprekken uitgevoerd met mantelzorgers (9), de adviesraad Sociaal domein en de gemeente (Beleidsregisseurs Sociaal Domein). Ook is het onderzoek van MantelzorgNL uit 2023, dat was uitgevoerd voor de gemeente Meppel, benut in dit traject. Uit het onderzoek van MantelzorgNL is het perspectief van de 15 geïnterviewde mantelzorgers meegenomen in het traject 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe'.

De resultaten staan hierna beschreven. Hierbij is onderscheid gemaakt in twee thema's; thema 1 'mantelzorgondersteuning en thema 2 'positie en participatie van mantelzorgers'. Per thema worden de kernpunten en bijbehorende handvatten toegelicht die aangedragen zijn door mantelzorgers zelf, en door de professionals die met mantelzorgers werken.

Thema 1: Mantelzorgondersteuning

Kernpunt 1: Informatievoorziening en communicatie

Een van de positieve ontwikkelingen in Meppel is de website mantelzorgmeppel.nl, die een waardevolle bron van informatie biedt voor mantelzorgers. De website bevat zowel landelijke als lokale informatie en wordt actief aanbevolen door Wmo-consulenten om mantelzorgers wegwijs te maken in de ondersteuningsmogelijkheden binnen de gemeente. Echter, mantelzorgers geven aan dat de voorkeur uitgaat naar informatie die niet uitsluitend digitaal wordt verstrekt. Vooral persoonlijk contact wordt gewaardeerd, aangezien dit hen helpt om gerichte vragen te stellen en de juiste ondersteuning te vinden. Ook wordt er in de mantelzorgnieuwsbrief vaak praktische informatie gemist; de nadruk ligt vaak op activiteiten, terwijl mantelzorgers behoefte hebben aan concrete ondersteuning (in de thuissituatie).

Handvat 1.1: Digitale informatie aanvullen met ontmoeting en gesprek

Het is raadzaam om naast de digitale informatievoorziening, ook fysieke ontmoetingen en persoonlijke gesprekken aan te bieden. Bijvoorbeeld door Wmo-consulenten en mantelzorgondersteuners periodiek huisbezoeken te laten doen of bij wijkcentra aanwezig te zijn voor vragen en advies. Dit biedt de kans om mantelzorgers beter te leren kennen, hun situatie in kaart te brengen en hen tijdig te helpen.

Handvat 1.2: Meer praktische informatie in nieuwsbrieven

De nieuwsbrief zou meer praktische informatie kunnen bevatten, zoals tips over het aanvragen van zorg of het vinden van respijt-voorzieningen. De focus ligt nu te veel op (het deelnemen aan) activiteiten, terwijl mantelzorgers behoefte hebben aan concrete, praktische informatie.

Kernpunt 2: Breid (rollen zoals) de onafhankelijke cliëntondersteuner en casemanagers uit

De ondersteuning door onafhankelijke clientondersteuners en casemanagers dementie wordt door mantelzorgers als zeer waardevol ervaren als ze hier gebruik van (kunnen) maken. De persoonlijke benadering, waarbij mee wordt gedacht over praktische oplossingen en waarbij het gehele gezin wordt ondersteund, wordt genoemd als een belangrijke meerwaarde door mantelzorgers. Maar veel mantelzorgers weten ook niet af van deze ondersteuningsoptie.

Handvat 2.1: Een vast contactpersoon

Een belangrijke wens voor veel mantelzorgers is één vast contactpersoon, zodat mantelzorgers niet telkens opnieuw hun verhaal hoeven te vertellen. Daarnaast zou het helpend zijn als er een makkelijke toegankelijk loket is in wijkcentra, waar mantelzorgers terecht-kunnen met al hun vragen, verzoeken of voor praktische ondersteuning.

Handvat 2.2: Meer aandacht voor ondersteunende rollen als OCO of casemanager

Een rol als die van een onafhankelijk clientondersteuner of casemanager moet proactief onder de aandacht gebracht worden bij mantelzorgers en kan mogelijk ook verder uitgebreid worden, zodat mantelzorgers beter ondersteund kunnen worden bij het regelen van zorg en het vinden van passende oplossingen. Op dit moment zijn veel mantelzorgers nog niet op de hoogte van deze ondersteuningsopties. De gemeente zou deze rollen beter kunnen faciliteren en meer onder de aandacht kunnen brengen bij mantelzorgers en professionals.

Kernpunt 3: Meer divers ondersteuningsaanbod met oog voor maatwerk

De gemeente Meppel organiseert regelmatig activiteiten voor mantelzorgers via het Contactpunt Mantelzorg. Het contactpunt wordt ook positief gewaardeerd door de Adviesraad Sociaal Domein. De activiteiten die via het contactpunt worden georganiseerd bevorderen onderlinge steun en ontmoeting tussen mantelzorgers, wat belangrijk is voor hun mentale welzijn. Toch blijft er een tekort aan voldoende (passende) respijtvoorzieningen. Vooral voor volwassenen is er een beperkt aanbod, wat wordt ervaren als een gemis. Voor kinderen en jongeren zijn er wel logeerhuizen, maar voor volwassenen zijn er weinig lokale voorzieningen die voldoende aansluiten bij de wensen van mantelzorgers.

Handvat 3.1: Meer variatie in aanbod respijtvoorzieningen
zorg ervoor dat er een verscheidenheid aan respijtopties beschikbar is die aansluiten bij de verschillende voorkeuren en behoeften van mantelzorgers (thuis en buitenhuis). Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan het verder uitbreiden van bestaande initiatieven zoals 'Meppel voor Elkaar', zodat mantelzorgers gemakkelijker toegang hebben tot ondersteuning met hulp van hun gemeenschap.

Handvat 3.2: Meer workshops voor mantelzorgers
Het is voor mantelzorgers ook behulpzaam als er vanuit welzijn of de gemeente meer proactief workshops over stressmanagement, zelfzorg, en het voorkomen van overbelasting worden aangeboden.

Handvat 3.3: Inzet op vervangende mantelzorg
Mantelzorgers geven aan behoefte te hebben aan vervangende mantelzorg, bijvoorbeeld om tijdelijke te kunnen sporten of een avond met vrienden door te brengen. Hierbij is het belangrijk dat de zorgvrager niet naar een onbekende omgeving hoeft. Vervangende mantelzorg in de thuissituatie heeft dan ook de voorkeur voor veel mantelzorgers. De gemeente kan dit beter faciliteren door meer aandacht te geven aan de mogelijkheden voor informele zorg of initiatieven zoals Zorgmies of Saar aan huis. Daarnaast kan de gemeente op het gebied van vervangende mantelzorg (respijtzorg) in gesprek gaan met de provincie en andere gemeenten om samenwerking te zoeken voor bijvoorbeeld de oprichting van regionale logeerhuizen. En logeerzorg in vakantiehuisjes zou ook een meer aantrekkelijke optie zijn dan zorg in een verpleeghuis, mits er aandacht is voor de kosten en de toegankelijkheid, bijvoorbeeld voor rolstoelgebruikers.

Kernpunt 4: Verbeter de communicatie vanuit de Wmo

Mantelzorgers ervaren het contact met de Wmo soms als moeizaam. Zij voelen zich niet goed geholpen bij het aanvragen van ondersteuning, zoals huishoudelijke hulp. De informatie die wordt verstrekt is niet altijd duidelijk en mantelzorgers geven aan dat zij onvoldoende wegwijs worden gemaakt in de verschillende procedures. Dit kan leiden tot frustratie en verhoogde stress, vooral wanneer mantelzorgers al zwaar belast zijn. Aan de andere kant zijn er ook positieve ervaringen van mensen die tevreden zijn met hun toegewezen voorziening.

Handvat 4.1: Zet in op extra begeleiding
Mantelzorgers kunnen meer begeleiding gebruiken bij het navigeren door de verschillende regelingen. De Wmo-consulenten kunnen mantelzorgers beter ondersteunen door in hun gesprekken met mantelzorgers meer duidelijke uitleg te geven over het proces en hen te helpen bij het invullen van formulieren.

Handvat 4.2: Meer maatwerk in de mantelzorgwaardering
De huidige mantelzorgwaardering van 50 euro is te generiek. Mantelzorgers zouden meer persoonlijke waardering willen krijgen, bijvoorbeeld door hen te laten kiezen voor bonnen die aansluiten bij hun eigen wensen (bijvoorbeeld voor ontspanning, zoals bioscoopbezoek of sportschool). De menukaart van Mantelzorg Vitaal uit de gemeente Hoogeveen wordt als goed voorbeeld aangereikt.

Thema 2: Positie en participatie van mantelzorgers

Kernpunt 1: Meer aandacht voor de behoeften mantelzorgers in het zorgproces

Mantelzorgers geven aan dat er weinig aandacht is voor hun eigen behoeften, vooral bij het eerste intakegesprek van de zorgvrager. Er wordt vaak alleen gevraagd wat de mantelzorger kan betekenen voor de zorgvrager, maar niet wat de mantelzorger zelf nodig heeft. Dit kan leiden tot overbelasting en eenzaamheid, aangezien mantelzorgers hierdoor niet altijd tijdig geholpen worden met de juiste ondersteuning. De beleidsambtenaren erkennen dat het belangrijk is om bij het ondersteuningsplan van zorgvragers niet alleen te kijken naar de zorgbehoefte van de zorgvrager, maar ook naar die van de mantelzorger.

Handvat 1.1: Meer proactief en meedenkend handelen
Het zou waardevol zijn als Wmo-consulenten proactiever zijn in het bieden van oplossingen en meedenken over de behoeften van mantelzorgers, vooral voor huishoudelijke hulp en mobiliteitshulp. Deze vormen van hulp worden door mantelzorgers ook ervaren als respijtzorg.

Handvat 1.2: Integratie van mantelzorg-behoeften in ondersteuningsplannen
Zorg ervoor dat de behoeften van de mantelzorger expliciet worden meegenomen in het zorg- en ondersteuningsplan van de zorgvrager. Dit kan bijvoorbeeld door samen met de mantelzorger een balans te zoeken tussen de uren zorg die aan de zorgvrager worden geboden en de ondersteuning die de mantelzorger zelf nodig heeft (zoals respijt of hulp in het huishouden). Het is de wens van veel mantelzorgers dat tijdens het eerste intakegesprek voor zorgverlening de behoeften van de mantelzorger ook expliciet aan bod komen, en hier ook vervolg aan wordt gegeven.

Kernpunt 2: Meer bewustzijn creëren

Veel mantelzorgers hebben moeite om zichzelf als mantelzorger te herkennen, vooral wanneer zij net beginnen met het zorgdragen voor een naaste. Er is een duidelijke wens onder mantelzorgers om meer bewustzijn te creëren over wat het betekent om mantelzorger te zijn, en wanneer men in aanmerking komt voor ondersteuning. Veel mantelzorgers zijn tevens niet geregistreerd, wat betekent dat zij vaak niet in beeld zijn bij de gemeente. Dit heeft gevolgen voor het verkrijgen van ondersteuning, zoals respijtweekenden, omdat de gemeente niet altijd goed zicht heeft op wie er behoefte aan heeft.

Handvat 2.1: Informatiecampagne voor huishoudens

Start een gemeente-brede informatiecampagne om huishouden te informeren over de rol van mantelzorgers en wanneer iemand in aanmerking komt voor mantelzorg-ondersteuning. Dit kan via folders, websites, lokale kranten en sociale media. Hierdoor kunnen mantelzorgers zichzelf beter herkennen en melden. De campagne van MantelzorgNL kan hiervoor ook benut worden.

Kernpunt 3: Meer aandacht voor de positie van mantelzorgers in beleid

Hoewel de beleidsambtenaren van de gemeente Meppel het belang van de positie van mantelzorgers erkennen en stappen hebben gezet om meer rekening te houden met hun behoeften, vraagt de participatie van mantelzorgers in beleidsprocessen nog om aandacht. De gemeente ziet de Adviesraad Sociaal Domein als het formele adviesorgaan vanuit inwoners. Dit betreft ook mantelzorgers. De Adviesraad Sociaal Domein heeft een belangrijke rol in het adviseren van de gemeente over mantelzorgbeleid, maar het gebruik van ervaringsdeskundigheid van mantelzorgers wordt als een gemis ervaren (door de gemeente en de adviesraad zelf).

Handvat 3.1: Betrek mantelzorgers bij de Adviesraad Sociaal Domein

Stimuleer als Adviesraad Sociaal Domein om mantelzorgers vaker in te schakelen voor advies, niet alleen incidenteel, maar ook als regelmatige gesprekspartners. Ook kan de Adviesraad Sociaal Domein door middel van hun communicatieplan zorgen voor betere en frequente communicatie met de inwoners. Dit zou kunnen door het ontwikkelen van gerichte nieuwsbrieven of het organiseren van jaarlijkse bijeenkomsten waarin mantelzorgers hun mening kunnen geven over hun ervaringen en de gemeentelijke ondersteuning.

Handvat 3.2: Meer directe contactmomenten tussen gemeente en mantelzorgers

Organiseer als gemeente ook zelf regelmatig momenten waarop de gemeente direct in contact kan komen met mantelzorgers, bijvoorbeeld via digitale platforms, buurthuizen of andere lokale ontmoetingsplekken, over de ervaringen die mantelzorgers hebben met de ondersteuning. Hierdoor wordt de kloof tussen beleid en praktijk verkleind en kan de gemeente sneller inspelen op de wensen en behoeften van mantelzorgers. de mogelijkheid om op een laagdrempelige manier contact te hebben met de gemeente (in de eigen buurt) wordt erg gewaardeerd.

Handvat 3.3: Meer afstemming tussen Adviesraad Sociaal Domein en de gemeente

De samenwerking tussen de Adviesraad Sociaal Domein en de gemeente kan verder worden versterkt. Er wordt lang niet altijd iets gedaan met de adviezen die de Adviesraad Sociaal Domein uitbrengt, ondanks dat de adviezen wel positief ontvangen worden bij het uitbrengen ervan. Zorg als gemeente ook voor een structurele en heldere terugkoppeling naar de Adviesraad over de processen en de resultaten van adviezen rondom mantelzorg.

Toekomst van mantelzorg in Midden- Drenthe

Om de zorg toekomstbestendig te houden is goed luisteren naar de behoeften en vragen van mantelzorgers en hun naasten belangrijker dan ooit. Met het ontwikkel-project 'Toekomst van mantelzorg in Drenthe' is in de gemeente Midden-Drenthe ook ingezet om tot praktische ondersteuningsoplossingen te komen die vanuit de leefwereld van mantelzorgers worden aangereikt. Dit zijn oplossings-richtingen die in de beleving van de betrokkenen zullen helpen om het geven van mantelzorg toekomstbestendig te houden.

Om deze behoeften en praktische handvatten voor een toekomstbestendige mantelzorg inzichtelijk te maken zijn in de gemeente verdiepende groepsgesprekken uitgevoerd met mantelzorgers (12), professionals, de Wmo-raad en de gemeente. Er is met zeven professionals gesproken; o.a. casemanager dementie, Wmo consulenten, manager wonen woningcorporatie, wijkverpleging, onafhankelijke clientondersteuner, mantelzorgconsulent.

De resultaten staan hierna beschreven. Hierbij is onderscheid gemaakt in twee thema's; thema 1 'mantelzorgondersteuning en thema 2 'positie en participatie van mantelzorgers'. Per thema worden de kernpunten en bijbehorende handvatten toegelicht die aangedragen zijn door mantelzorgers zelf, en door de professionals die met mantelzorgers werken.

Thema 1: Mantelzorgondersteuning

Kernpunt 1: Meer aandacht voor casemanagers en cliëntondersteuners

Mantelzorgers willen één contactpersoon die hen volledig kan ondersteunen, zonder dat ze telkens doorverwezen worden. De rol van casemanagers en onafhankelijke cliëntondersteuners (OCO's) wordt als (zeer) positief ervaren. De duurzaamheid van de capaciteit van deze ondersteuningsvorm wordt ook door professionals als zorg opgeworpen. Het is belangrijk dat deze ondersteuning goed bekend is en dat de capaciteit in de toekomst voldoende blijft.

Handvat 1.1: Vast contactpersoon voor mantelzorgers
Introduceer een vast aanspreekpunt voor mantelzorgers, bijvoorbeeld via een casemanager of onafhankelijke cliënt-ondersteuner, die bekend is met de situatie van de mantelzorger en de zorgvrager, en hen door het zorgsysteem kan begeleiden. Dit voorkomt verwarring door het constant doorverwijzen naar verschillende professionals.

Handvat 1.2: Duurzame capaciteit contactpersonen
Waarborg de toekomstbestendigheid van de ondersteuning aan mantelzorgers door in te spelen op de toenemende druk op de zorg. Denk hierbij aan voldoende capaciteit van OCO's en casemanagers, ook in de toekomst. Professionals geven aan dat er momenteel nog voldoende cliëntondersteuners lijken te zijn, maar ze geven daarbij ook hun twijfels aan of dat zo blijft wanneer iedereen de weg naar de OCO's weet te vinden en de druk op de zorg blijft stijgen.

Kernpunt 2: Toegang tot ondersteunings- en zorgaanbod (bij crisissituaties)

Voor wat betreft het ondersteunings- en zorgaanbod in de gemeente is er volgens de mantelzorgers veel behoefte aan oplossingen voor crisissituaties. Er is behoefte aan snellere ondersteuning in crisissituaties, zoals een noodknop of tijdelijke vervangende zorg, vooral als de mantelzorger zelf een ingreep heeft. Het vinden van een oplossing bij crisissituaties en ook bij geplande ingrepen, zoals een 'vrij bed', blijkt lastig volgens professionals. Ook worden de wachttijden voor aanvragen bij de Wmo vaak overschreden, wat voor veel frustratie zorgt.

Handvat 2.1: Snellere toegang tot tijdelijke vervangende zorg (respijtzorg)
Zorg voor een breed en toegankelijk aanbod van respijtzorg voor zowel crisissituaties als geplande uitval. Dit kan helpen om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Werk samen met zorginstellingen om meer bedden en zorgmogelijkheden beschikbaar te stellen voor respijtzorg voor situaties waarbij de mantelzorger tijdelijk uitvalt. Er kan ook samen met andere gemeenten gekeken worden naar passende respijtmogelijkheden in de regio; geplande logeerzorg in een verpleeghuis wordt bijvoorbeeld weinig gewaardeerd en gebruikt door mantelzorgers en hun naasten. Verkort daarbij ook de wachttijden voor de Wmo-aanvragen en zorg ervoor dat deze consistent worden nageleefd om onnodige frustratie te voorkomen.

Kernpunt 3: Verbeter de communicatie en de informatie aan mantelzorgers

De informatievoorziening voor mantelzorgers in de gemeente Midden-Drenthe is een belangrijk aandachtspunt. Er is behoefte aan communicatie, gericht op alle groepen mantelzorgers, met name voor jonge mantelzorgers en werkende mantelzorgers. Veel van de huidige communicatie is gericht op oudere mantelzorgers, terwijl jongere en werkende mantelzorgers vaak moeilijker te bereiken zijn. Bovendien zijn niet alle mantelzorgers geregistreerd, wat het lastig maakt om hen te benaderen met gerichte informatie. Daarnaast wordt de communicatie soms als onpersoonlijk en moeilijk te begrijpen ervaren. Ook wordt door de betrokkenen aangegeven dat mantelzorgers die (nog) zelfredzaam zijn ook al wel behoefte hebben

aan ondersteuning, maar dat zij dit vaak uitstellen. Er kan meer nadruk komen te liggen op het laagdrempelig en tijdig aanbieden van informatie en hulp.

Voor veel mantelzorgers is het tevens onduidelijk hoe zij toegang kunnen krijgen tot ondersteuning (zoals een OCO of casemanager) bij de overgang van de Wmo naar de Wlz. Er kan een verbeterslag plaatsvinden op de begeleiding rond de overgang tussen deze wetten.

Handvat 3.1: Bied informatie zowel digitaal als fysiek aan
Ontwikkel meer diverse communicatiemiddelen, zoals gedrukte brochures, folders en digitale platforms, die gericht zijn om verschillende doelgroepen. Zorg hierbij in ieder geval ook voor gerichte informatie voor jonge mantelzorgers en werkende mantelzorgers. De mantelzorg-waardering kan worden gebruikt als onderdeel van een bredere campagne om mantelzorgers beter te bereiken.

Handvat 3.2: Duidelijkere communicatie over toegang tot ondersteuning
Zorg ervoor dat mantelzorgers weten wanneer zij recht hebben op ondersteuning en hoe zij eenvoudig toegang kunnen krijgen tot de mogelijkheden, vooral bij de overgang van Wmo naar Wlz. Benut hiervoor ook de beschikbare informatie(folders). De gemeente kan ook gerichte informatiecampagnes voeren om dit duidelijker te communiceren, bijvoorbeeld via lokale informatiekanalen (folders, brochures of nieuwsbrief) of themabijeenkomsten in een dorpshuis/ buurthuis.

Handvat 3.3: Aandacht voor bewustwording bij (zelfredzame) mantelzorgers
Creëer bewustwording over het belang van vroegtijdige ondersteuning en moedig mantelzorgers aan om eerder ondersteuning te zoeken. Een specifiek communicatieplan dat samen met het contactpunt mantelzorg en het welzijnswerk wordt opgezet kan hiervoor helpen. Ook kan hiervoor gebruik worden gemaakt van de campagne van MantelzorgNL. Daarnaast zouden casemanagers of de onafhankelijke clientondersteuners meer aandacht hieraan kunnen geven bij mantelzorgers. En de eerstelijnszorg zou ook actiever ingezet kunnen worden voor informatie en bewustwording onder mantelzorgers (o.a. welzijnswerk, wijkverpleging en huisartsenzorg).

Kernpunt 4: Meer divers activiteitenaanbod voor mantelzorgers

De druk op mantelzorgers om continu beschikbaar te zijn, belemmert hen vaak om tot rust te komen. Mantelzorgers ervaren weinig ruimte voor zichzelf en kunnen vaak niet van huis vanwege hun zorgtaak. Mantelzorgers vinden het wel heel waardevol om ervaringen te delen en steun van anderen te ontvangen.

Handvat 4.1: Meer aanbod voor gezamenlijke uitjes
Het gevoel van voortdurende zorg en zorgen over hun naaste maakt het voor hen moeilijk om te ontspannen, zelfs tijdens korte uitjes. Dit heeft geleid tot de wens voor gezamenlijke uitjes, waarbij de mantelzorger samen met de zorgvrager kan deelnemen.

Handvat 4.2: Zorgcafé en lotgenotencontact
Het Zorgcafé in Midden-Drenthe wordt als een waardevol initiatief ervaren, waar mantel-zorgers niet alleen kunnen ontspannen, maar ook waardevolle informatie kunnen verkrijgen en ervaringen kunnen delen. Dit geldt ook voor de ontmoetingen met 'lotgenoten'. De gemeente en lokale netwerken zouden meer structureel gebruik kunnen maken van dit soort optie voor communicatie doeleinden en contact voor mantelzorgers (niet alleen voor de doelgroep dementie maar dus ook breder).

Handvat 4.3: Behoud van de mantelzorgwaardering
De mantelzorgwaardering wordt zeer gewaardeerd door mantelzorgers en professionals en wordt door mantelzorgers gezien als een erkenning voor hun inzet. De persoonlijke aandacht van het Contactpunt Mantelzorg wordt ook erg gewaardeerd door mantelzorgers.

Kernpunt 5: Aandacht voor eenzaamheid en sociale isolatie

De eenzaamheid en sociale isolatie van mantelzorgers worden volgens de betrokkenen soms nog onderschat door professionals en de gemeente, evenals de mentale belasting die mantelzorgers ervaren. Dit vraagt om meer aandacht.

Handvat 5.1: Meer aandacht voor sociaal contact en lotgenotencontact
Het is belangrijk dat zorgprofessionals en beleidsmakers aandacht hebben voor de groep mantelzorgers die eenzaamheid en isolatie ervaren. Dit kan door meer aandacht te besteden aan sociaal contact en lotgenoten-contact voor mantelzorgers. Lokale en laagdrempelige initiatieven, zoals thema-bijeenkomsten en inloop bij buurtverenigingen/ dorpscentra, kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Ook kunnen informele 'maatjestrajecten' meer gestimuleerd worden door de gemeente. Het contactpunt mantelzorg kan hierin ook een belangrijke bijdrage leveren door informatie hierover te delen met mantelzorgers die geregistreerd staan. De eerstelijnszorg is een belangrijke samen-werkingspartner om breder aandacht te geven aan eenzaamheid en isolatie door vroegtijdig te signaleren en informatie te bieden; o.a. de huisarts, thuiszorg en wijkverpleging. Deze netwerkpartners zouden ook op de hoogte moeten zijn van de mogelijkheden voor mantelzorgers omtrent sociaal contact en lotgenotencontact. De gemeente kan hierin faciliteren door foldermateriaal aan te bieden.

Handvat 5.2: Versterk lokale informele netwerken en gemeenschapsinitiatieven
Mantelzorgers geven aan dat de gemeente meer in kan zetten op het versterken van de naoberschap in dorpen en wijken. Stimuleer de betrokkenheid van lokale informele netwerken, zoals buurtnetwerken en kerkelijke organisaties, om mantelzorgers te ondersteunen. Vooral voor degenen die niet formeel geregistreerd staan kan dit ook een waardevolle optie zijn. Dit kan daarnaast helpen bij het voorkomen van eenzaamheid onder mantelzorgers.

Thema 2:
Positie en participatie van mantelzorgers

Kernpunt 1: Meer aandacht voor de behoeften van mantelzorgers in het zorgproces

Professionals zien dat er vanuit de zorg steeds meer van mantelzorgers wordt gevraagd (soms ook te veel). Het is soms lastig volgens de professionals dat je van de buitenkant niet kan zien of er iets mis is, of wat iemand nodig heeft. Hierdoor wordt er soms minder rekening gehouden met mantelzorgers dan eigenlijk wenselijk is. Zorgprofessionals zouden ook meer aandacht moeten hebben voor de specifieke behoeften van mantelzorgers, los van de zorgvrager, om overbelasting en uitval te voorkomen. Mantelzorgers vinden het soms ook lastig om zelf hulp te vragen. Zij hebben het gevoel hiermee soms een stukje onafhankelijkheid en gevoel van eigenwaarde in te leveren. Ook kan het voor sommige mantelzorgers een drempel zijn om hulp over de vloer te hebben, omdat dit er mogelijk toe leidt dat je je minder thuis kan voelen in je eigen huis.

Handvat 1.1: Maak expliciet ruimte voor de behoefte van de mantelzorger bij contactmomenten

Zorgprofessionals zouden expliciet ruimte moeten maken om naar de behoeften van mantelzorgers te luisteren, los van de zorgvraag van de zorgvrager. Dit kan bijvoorbeeld door het inplannen van aparte gesprekken met mantelzorgers, waarbij hun welzijn centraal staat. Dit zou mantelzorgers helpen om overbelasting te voorkomen en hun eigen grenzen beter aan te geven.

Kernpunt 2: Participatie van mantelzorgers bij beleid

Mantelzorgers maken momenteel geen deel uit van de Wmo-raad, maar het wordt wel belangrijk gevonden om hen daarin te betrekken. Mantelzorgers geven aan dat het voor hen moeilijk is om structureel aanwezig te zijn bij bijeenkomsten of overleg, doordat dit vaak betekent dat zij vervangende zorg moeten regelen. Dit maakt het participeren in bijvoorbeeld de Wmo-raad lastig. Er is dan ook behoefte aan betere ondersteuning voor mantelzorgers om hen actief te betrekken bij het beleid dat hen aangaat. Hiervoor is echter goede ondersteuning en facilitering van mantelzorgers nodig, zodat ze effectief kunnen participeren en hun ervaringen kunnen delen.

Handvat 2.1: Meer flexibiliteit in participatie

De Wmo-raad en de gemeente vinden het van belang dat mantelzorgers actief betrokken worden bij de beleidsvorming rondom zorg en ondersteuning. Om dit te realiseren kan de gemeenten en/of de Wmo-raad vaker (thema)bijeenkomsten organiseren waar mantelzorgers voor worden uitgenodigd. Dit kan ook samen met het contactpunt mantelzorg worden opgepakt. Hiervoor is het wel van belang dat er meer flexibele vergadertijden en ondersteuning geboden wordt om ervoor te zorgen dat mantelzorgers actief kunnen deelnemen aan deze bijeenkomsten zonder extra belasting te ervaren. Denk ook aan vervoervergoedingen, (vergoedingen voor) vervangende zorg en digitale oplossingen. Ook kan gefaciliteerd worden dat de zorgvrager en mantelzorg samen naar een bijeenkomst komen, waarbij de zorgvrager opgevangen wordt met anderen voor een eigen activiteit.

Handvat 2.2: Lokaal maatwerk bij het betrekken van mantelzorgers

Om de participatie van mantelzorgers te verbeteren, is het belangrijk om zo lokaal mogelijk te werken. Dit betekent dat de gemeente en zorginstellingen nauw samenwerken om in het eigen dorp/wijk met mantelzorgers in gesprek te gaan, dichtbij hun woon- en zorgomgeving. Maak vooral gebruik van dorps- en buurthuizen als locatie van bijeenkomsten en inloop voor mantelzorgers. Dit verlaagt de drempel en maakt deelname gemakkelijker.

Met dank aan
De leden van de adviesraden Wmo/Sociaal domein, de professionals en de beleids-ambtenaren van de gemeenten Assen, Hoogeveen, Meppel en Midden-Drenthe voor hun bijdrage aan dit traject. De werkgroep Informele zorg van de coalitie Vitaal ouder worden voor hun waardevolle inbreng. En in het bijzonder de mantelzorgers in de gemeenten Assen, Hoogeveen, Meppel en Midden-Drenthe die hun persoonlijke verhalen, ervaringen en praktische oplossingsrichtingen met ons hebben gedeeld.

Titel:	Toekomst van mantelzorg in Drenthe
Datum:	Juli 2025
Opdrachtgever:	Provincie Drenthe
Auteurs:	Martin Bakker (Trendbureau Drenthe) Eline Meijer (Trendbureau Drenthe) Simone Barends (Trendbureau Drenthe)
Adres:	Trendbureau Drenthe, onderdeel van CMO STAMM Laan Corpus den Hoorn 100-2 9728 JR GRONINGEN www.trendbureaudrenthe.nl

Copyright 2025, CMO STAMM

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van CMO STAMM.

Voor zover het maken van kopieën is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1995, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze opgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot CMO STAMM.

trend
bureau
drenthe